

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพประเภทสถาปัตยกรรมกับการเชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่ จังหวัดสกลนคร

The Physical Development of the Architectural Tourist Attractions and the Tourist Itinerary Linking in Tha Rae community, Sakon Nakhon Province

Received:	March	19, 2019
Revised:	June	28, 2019
Accepted:	July	1, 2019

พิมพอมร นิยมคำ (Pim-Amorn Niyomkar)*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และไม่ทำลายคุณค่าทางสถาปัตยกรรม นำไปสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ความสำคัญทางวัฒนธรรมของกฎบัตรเบอร์ราประเทศออสเตรเลีย (Australia ICOMOS Burra Charter 2013) มาใช้ในการประเมินความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในแง่ของมรดกทางสถาปัตยกรรมและการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1. บ้านท่าแร่เป็นชุมชนเดียวในจังหวัดสกลนครในปัจจุบันที่ยังคงหลงเหลือมรดกทางสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะอาคารบ้านเรือนก่ออิฐหรือคฤหาสน์ จัดเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญของจังหวัดสกลนครในหลายด้าน อาทิ ด้านการศึกษาศิลปกรรม ในด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว ซึ่งควรจัดให้มีการพัฒนาที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการดึงดูดชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน ควรสร้างบรรยากาศให้บริเวณพื้นที่โดยรอบตัวอาคารมีความเด่นชัดและมีสภาพดั้งเดิม ปรับปรุงพื้นที่ว่างเปล่าบริเวณรอบตัวบ้าน เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงมีการจัดพื้นที่ในด้านการบริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเป็นระเบียบตั้งแต่ สถานที่จอดรถ ร้านค้า ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยการจัดทำและนำใช้แผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงบ้านโบราณในระยะใกล้ที่สะดวกต่อการเดินเท้า 2. ควรมีการจัดทำป้ายสื่อความหมายของตัวอาคารเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและสื่อให้เห็นถึงความงามของอาคารบ้านเรือน สามารถดำเนินการได้โดยการทำผังย่อยของอาคารหลังนั้น ๆ หรือแสดงภาพตัดของตัวบ้านในบริเวณที่มีความสำคัญ ที่ผ่านมามีการจัดทำป้ายข้อมูลโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลตำบลท่าแร่ขึ้นมา ปัจจุบันมีความชำรุดเสียหายไปหมดแล้ว การนำเสนอเฉพาะประวัติความเป็นมาของเจ้าของเดิม ทำให้เห็นข้อมูลรายละเอียดความสำคัญของตัวอาคารได้น้อย 3. ด้านการส่งเสริมการตลาดเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการเยี่ยมชม ควรมีการจัดทำแผนผังที่บรรยายถึงประวัติความสำคัญของชุมชนท่าแร่และอาคารแต่ละหลัง โดยมีแผนที่และผังอาคารประกอบเป็นการแสดงเส้นทางและสิ่งที่น่าสนใจภายในชุมชนเพื่อให้ผู้สนใจหรือ

* ดร. พิมพอมร นิยมคำ อาจารย์ประจำภาควิชาอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

นักท่องเที่ยวสามารถเลือกท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ตามความเหมาะสม 4. ด้านการอนุรักษ์โครงสร้างและความมั่นคงของอาคาร จากการศึกษาพบว่า บ้านเรือนหลายหลังโดยเฉพาะในส่วนโครงสร้างพื้นชั้นล่างของอาคารมีรอยร้าวและเกิดการทรุดตัวและโครงสร้างชั้นบนหรือโครงสร้างหลังคา ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวอาคารและผู้ใช้อาศัย นอกจากนี้ยังปรากฏร่องรอยของการหลุดร่อนและแตกร้าวชำรุดของผนังรวมถึงภาพปูนปั้นเฉพาะจุดของตัวอาคาร ทั้งนี้ ต้องดำเนินการโดยการศึกษาและได้รับคำแนะนำจากวิศวกรก่อนการดำเนินการปรับปรุง เพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดและผลกระทบจากการซ่อมแซมให้น้อยที่สุด

คำสำคัญ: มรดกทางสถาปัตยกรรม, บ้านท่าแร่, เส้นทางท่องเที่ยว

Abstract

This qualitative research study was conducted to be physical development guidelines of tourist attractions in order to maintain their identity and not destroy their architectural values. This could lead to community-based tourism sustainably. In so doing, the researcher adopted the cultural significance analysis of the Burra Charter, Australia (2013) to evaluate the significance of the tourism attractions in terms of architectural heritages and tourism route creation. The results revealed these following four points. First of all, Tha Rae Community is the only one community where there have still been some architectural heritages in - especially buildings, houses, and old buildings made of bricks. This place is the valuable and important resource of Sakon Nakhon in many ways, such as fine arts education and economy in terms of tourism. Consequently, this community should be appropriately developed for attracting tourists and making surrounding atmospheres to be outstanding and traditional. For some space around the houses or buildings, it should be improved to be educational resources and places for relaxing, and the atmosphere through the way to each building should be decorated to stand out. This means there should not be any disordered or untidy thing along the way and any expansion inside and outside the buildings. Moreover, there should be some areas for serving tourists where should be set nicely and tidily, such as parking spaces, shops, restaurants, gift or souvenir shops, and relaxing places. Also, the tourist map around the community forgone ancient house to the others should be created; a creator should take the tourists' convenience and safety into consideration. Second, there should be Medias to convey the meaning of the buildings to build visitors' understanding and present the building's beauty and importance. This could be done by creating an interesting sub-plan of each building or a cross-section through important areas of each one; this includes using signs. For the information signs, the Local Government Organization or Tha Rae Sub district Municipality has already made them, but the signs were damaged or worn out. Also, they

presented only some history of the former owners which showed less information about the building significance. Third, there should use leaflet as a marketing promotion to link the tourism itinerary of the community. When the tourists visit the community, the leaflets are convenient and can present the history of the Tha Rae community, each building, building-plans, and maps of interesting, near places. So, the tourists can choose where to visit following their own interests. The final point found was about the maintenance of the building structures and stability. The findings showed that the structure of many houses both first and second floors cracked and subsided. It could be dangerous for not only each building itself but also the residents. Moreover, the results revealed crack traces of the building walls and stuccos. Therefore, there should be done and maintained by studying this problem and asking for some advice from an engineer to avoid mistakes and effects of the maintenance.

Keyword: *Architectural Heritages, Tha Rae Community, Tourism Route*

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ในหลายประเทศทั่วโลกทำให้เกิดการนำเข้าเงินตราต่างประเทศ มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และเป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดมลภาวะน้อยมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ในมูลค่าที่เท่ากัน โดยมีแนวโน้มที่จะขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวในระดับต้นๆ เพราะเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะสามารถขยายโอกาสในการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน ตลอดจนเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว มีโครงการสนับสนุนที่น่าสนใจ เช่น โครงการเมืองรอง ต้องลอง และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทสถาปัตยกรรม เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สามารถพัฒนารองรับนักท่องเที่ยว สร้างความดึงดูดใจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมโทรมลงให้มีความสวยงามเหมือนเดิม นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมได้ตลอดเวลา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านกายภาพให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และไม่ทำลายคุณค่าทางสถาปัตยกรรม นำไปสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพประเภทสถาปัตยกรรมกับการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนท่าแร่อย่างยั่งยืน ปัจจุบันชุมชนท่าแร่ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางรอง ทำให้นักลงทุนที่มองเห็นถึงศักยภาพพื้นที่ที่ตอบสนองทางธุรกิจเข้ามาลงทุน แต่ในปัจจุบันร้านค้าที่เปิดใหม่ภายในชุมชนถนนราชมรรค์เจริญยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชน เนื่องจากผู้ประกอบการและชาวบ้านบางกลุ่มยังไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าสถาปัตยกรรมและขาดความเข้าใจในเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งผู้วิจัยยังพบปัญหาว่า อาคารบ้านเรือนบางส่วนไม่ได้ถูกใช้งานแล้วตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลให้ตัวอาครนั้นอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม เกิดการเสื่อมสภาพตามธรรมชาติของวัสดุ ก่อสร้างและจากธรรมชาติ รวมไปถึงจากการแก้ไขต่อเติมของผู้ครอบครองโดยขาดหลักวิชาการ

วิธีการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรม

วิธีการศึกษาเริ่มจากการค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารและงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง เรือนพักอาศัยชาวไทย - เวียดนาม บ้านท่าแร่สกลนคร (สุรัตน์ วรารักษ์รัตน์, 2542) ในส่วนของมรดกทาง สถาปัตยกรรมของอาคารก่ออิฐดินลวดลายตกแต่งอาคาร ได้ศึกษาแนวคิดของ จอร์จ เพอกูสัน (2556) ในเรื่อง เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสต์ศิลปะ นอกจากนี้ยังได้นำกฎบัตรเบอร์รา ปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) มาใช้ ประกอบในด้านการประเมินคุณค่าและความสำคัญของอาคาร ทั้ง 5 ด้าน แต่ในงานวิจัยผู้วิจัยเลือกประยุกต์ผล มาเพียง 3 ด้านในการวิเคราะห์ คือ 1. คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม 2. คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์และความงาม และ 3. คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่วนการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบเจาะจงโดยทำการศึกษาอาคารก่ออิฐ ทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านท่าแร่ ซึ่งมีอยู่จำนวน 5 หลัง แล้วจึงลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมทั้งสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ บาทหลวง เทศบาลตำบลท่าแร่ ผู้พักอาศัย/ประชาชนในพื้นที่ ประชาชนชุมชน ผู้ประกอบการ เป็นต้น แล้วนำข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์ หลังจากนั้นนำเสนอข้อมูลเพื่อให้คนในชุมชนเห็น คุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรมประเภทกายภาพในชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้ว นำข้อคิดเห็นจากการสำรวจ การแลกเปลี่ยนมาวิเคราะห์ อภิปรายและข้อเสนอแนะ จุดมุ่งหมายของการศึกษาใน ครั้งนี้ เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพประเภทสถาปัตยกรรมกับการเชื่อมโยงเส้นทางการ ท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีการแบ่งกลุ่มสถาปัตยกรรมบ้านท่าแร่ออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มอาคารเครื่องไม้
2. กลุ่มอาคารก่ออิฐถือปูน

ในการนำเสนอรูปแบบในการพัฒนานี้ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างสถาปัตยกรรมที่มีความพร้อมทางด้าน กายภาพและปัจจัยที่เอื้ออำนวยที่จะนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาสถาปัตยกรรมให้ประโยชน์และเชื่อมโยง เส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืนได้

ผลการศึกษา

จากการศึกษา การสำรวจและการสัมภาษณ์ พบว่าบ้านท่าแร่เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ที่ยาวนานตั้งทับซ้อนอยู่ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมในอดีตที่มีความเก่าแก่ เป็นชุมชนที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกมากที่สุดในประเทศไทย การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างชาติพันธุ์ที่ หลากหลาย คือ ผู้ไทย ไทลาว ไทญ้อ เวียดนาม และชาวไทยอีสาน ทำให้เกิดการปลูกสร้างบ้านพักอาศัยที่มี รูปแบบชนิดต่างๆ เช่น บ้านไม้เสาสูงชนิดเรือนเกย บ้านไม้เสาเตี้ยพื้นเกือบทัดดิน บ้านไม้ชนิดเรือนแถวชั้นเดียว เรือนแถวสองชั้นซึ่งเป็นแบบบ้านไม้ที่ได้รับอิทธิพลจากเวียดนาม และแบบตึกก่อด้วยอิฐฉาบปูน (ตึกโบราณทรง ยุโรปเป็นตึกก่อด้วยอิฐ) เป็นตึกแถวสองชั้น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอย่างเด่นชัด

นอกจากนี้ช่างผู้ควบคุมการก่อสร้างเป็นช่างชาวเวียดนาม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านการปูนปั้น การ สลักไม้มาออกแบบควบคุมงานก่อสร้างโดยเฉพาะ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นอิฐ ปูนผลิตขึ้นจากปูนขาว หินทราย ยางบง และโครงไม้ ก่อสร้างโดยใช้วิธีเรียงอิฐให้มีแรงเกาะยึดและค้ำยันด้วยความหนาของแผ่นอิฐ ประสานเชื่อม

ด้วยปูนและคานไม้ซึ่งเป็นตัวประกอบ อุปกรณ์บางชนิด เช่น บานพับประตูบานพับหน้าต่าง เป็นสินค้านำเข้าจากประเทศฝรั่งเศสโดยช่างชาวเวียดนามทั้งสิ้น ส่งผลให้รูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนท่าแร่ได้รับอิทธิพลจากประเทศเวียดนามและประเทศฝรั่งเศสส่งผ่านมาโดยพ่อค้า คหบดีชาวเวียดนามที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านท่าแร่มาเป็นเวลานาน อีกทั้งยังมีการวางผังบ้านเรือนเป็นตารางหมากรุก นอกจากนี้ชุมชนท่าแร่ยังมีเทศกาลที่สำคัญคือเทศกาลประเพณีแห่ดาว การแห่ดาวเป็นกิจกรรมในเทศกาลคริสต์มาส เพื่อระลึกเหตุการณ์ที่บรรดาโหราจารย์ได้ติดตามดาวประหลาดดวงหนึ่ง เพื่อไปพบสถานที่ประสูติของพระเยซูเจ้าที่เบธเลเฮม และถือกันว่าดวงดาวคือสัญลักษณ์แห่งการประสูติของพระเยซู

คุณค่าและความสำคัญทางมรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนท่าแร่

ด้านสถาปัตยกรรม ชุมชนท่าแร่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ บ้านตึกเก่าแบบฝรั่งเศส เช่น บ้านองบัง ่องเพิง ่องเลื่อง และองเด เรือนไม้ชั้นเดียวและสองชั้น เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีอาสนวิหารเทวดามิคาแอล ตั้งอยู่ใจกลางชุมชน เป็นวัดคาทอลิกที่มีรูปปั้นเทวดามิคาแอล ภายในประดับด้วยกระจกสีเป็นรูปนักบุญสวยงาม รูปทรงของตัวโบสถ์เป็นรูปเรือโนอาร์

ด้านสุนทรียศาสตร์และความงาม เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นรูปทรง สี สัน ศิลปะ และลวดลาย จากการศึกษาเอกสารหนังสือวิถีแห่งความเชื่อวิถีชีวิตแห่งชีวิตและสัมพันธภาพนายชัยสวัสดิ์ ศรีวรกุล สรุปได้ว่า อิทธิพลรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสเข้าสู่สกลนครและบ้านท่าแร่สองทางคือ 1. ผ่านการเรียนรู้จากช่างญวน 2. การแนะนำของบาทหลวงสอนศาสนา การออกแบบและตกแต่งอาคารก่ออิฐหรือคอนกรีตเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมฝรั่งเศส โดยผสมผสานกับศิลปะการตกแต่งของเวียดนาม โดยมากจะทำเป็น 5 คูหา ทะลุถึงกันโดยตลอดเพราะชั้นล่างสร้างเพื่อประโยชน์การค้าขายและพักผ่อนชั้นบน แต่ก็อาจกันเป็นห้องๆตามความต้องการเหนือกรอบประตูกลางอาคาร ซึ่งเป็นประตูที่กว้างที่สุด มักมีการทำลวดลายปูนปั้นประดับให้วิจิตรตระการตา เช่นบ้านองเพิง อุดมเดช มีปูนปั้นบอกชื่อนักบวชประจำตัวเจ้าของบ้านคือ นักบุญฟรานซิสโก ซาเวียร์ ภายในกรอบม้วนผืนผ้าปลายสุดมีไม้กลมกำกับไว้ทั้งสองข้าง อันเป็นสไตล์ของศิลปะแบบตะวันตก นอกจากนี้ยังทำปูนปั้นเป็นเถาองุ่นห้อยระย้ามีภาพกระรอก 2 ตัวอยู่ใกล้ๆกับผลองุ่นเป็นพวงขนาดใหญ่ห้อยระย้าอย่างสวยงาม ประตูทางเข้าบ้านองเพิง ชั้นล่างเป็นบานแผ่นไม้ เหนือกรอบประตูมีตัวอักษรชื่อนักบุญประจำตัวเจ้าของบ้าน อาคารก่ออิฐทั้ง 4 หลัง ที่ทำการศึกษามิคาแอลใช้อิฐก่อเป็นเสา ค้ำยันชื่อโครงสร้างชั้นบนและหลังคาทั้งสิ้น โดยเฉพาะชั้นล่างนิยมทำบัวหัวเสา เป็นลวดลายอย่างงดงาม แสดงความมีรสนิยมในด้านศิลปกรรมของสถาปนิกผู้ก่อสร้างที่ต้องการหาช่างปูนมาโดยเฉพาะ ลักษณะบัวหัวเสามีหลายลักษณะที่นิยมกันมากคือ บัวหัวเสาแบบคอรินเธียน ซึ่งเป็นแบบบัวหัวเสา 1 ใน 3 ชนิดของกรีก คือแบบดอริก แบบไอออนิก และแบบคอรินเธียน ซึ่งเป็นบัวหัวเสาในยุคเฮเลนนิสติกเป็นรูปใบไม้

ด้านวัฒนธรรมประเพณี เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต กิจกรรม การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนหรือการแสดงออกให้เห็นถึงประเพณี ความเชื่อของคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนท่าแร่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และมีความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า ชุมชนท่าแร่จึงมีโบสถ์เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม หรือประกอบพิธีต่างๆ ในทุกวันอาทิตย์คนในชุมชนท่าแร่จะมีการเข้าโบสถ์ การที่คนในชุมชนท่าแร่นั้นมีความเชื่อและ

เคารพนับถือพระเจ้าหรือพระเยซูมาก จึงทำให้คนในชุมชนมีประเพณี ความเชื่อที่สืบทอดกันมาคือ 1. ประเพณีแห่ดาว การจัดงานประเพณีวันฉลองคริสต์มาสและแห่ดาวของชาวท่าแร่จะจัดกันในวันที่ 24 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี เริ่มต้นเดือนธันวาคมที่เป็นเดือนแห่งการเฉลิมฉลองเทศกาลคริสต์มาส ชาวบ้านจะจัดประดับตกแต่งบ้านเรือนด้วยไฟแสงสี จัดทำรูปดาว ประดับต้นคริสต์มาส บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ถนนราชวิถีซึ่งเป็นถนนสายกลางหมู่บ้านจะเริ่มประดับเป็นอันดับต้นๆ อาจกล่าวได้ว่าในวันคริสต์มาสจึงเป็นวันที่ชาวท่าแร่มีการรวมญาติด้วย 2. ประเพณีแห่เทียนปัสกา การแห่เทียนปัสกาของชาวท่าแร่ สมัยก่อนนั้นกิจกรรมการแห่เทียนยังไม่มี คงมีแต่เทียนที่คุณพ่อเจ้าวัดจุดใช้ประกอบพิธีในโบสถ์เพื่อแสดงว่าเป็นตัวแทนของพระเยซูเจ้าที่เป็นผู้นำความรอดและความสว่างมาสู่มวลมนุษยโลก โดยสีของเทียนนั้นมักจะใช้เทียนสีขาว 3. ประเพณีสวดสายประคำเดือนแม่พระ การสวดสายประคำเพื่อวิงวอนขอแม่พระของชาวท่าแร่จะสวดในช่วงเดือนตุลาคมตลอดทั้งเดือนของทุกๆปี เริ่มจากวันแรกของเดือน ชาวท่าแร่ทุกชุมชนจะนำพระรูปแม่พระไปที่โบสถ์ เพื่อทำพิธีเสกพระรูปและพิธีเปิดเดือนแห่งการสวดสายประคำ การสวดสายประคำนั้นจะหมุนเวียนกันไปสวดคืนละบ้าน โดยบ้านที่เป็นเจ้าภาพจะเตรียมสถานที่ เช่น โต๊ะตั้งพระรูปแม่พระ และจัดเตรียมที่นั่ง 4. พิธีจุดเทียนรำลึกถึงผู้ตายที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ (ฉลองนักบุญทั้งหลาย) ประเพณีวันทำบุญให้ผู้ตายประจำปีในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

มรดกทางสถาปัตยกรรมในบ้านท่าแร่

อาคารบ้านเรือนในชุมชนท่าแร่มีความน่าสนใจประกอบด้วยอาคารบ้านเรือนไม้และที่ก่อด้วยอิฐ ในบทความนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมถนนราชวิถี ซึ่งในอดีตนั้นเป็นถนนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นถนนหลักในหมู่บ้าน หากมาจากทิศตะวันตกของถนนราชวิถี บ้านเรือนเก่าแก่โบราณที่ก่ออิฐถือปูนจะตั้งอยู่ฝั่งขวามือหันหลังให้หนองหาร ส่วนบ้านเรือนที่ปลูกสร้างด้วยไม้จะอยู่ฝั่งซ้าย โดยมีความน่าสนใจแตกต่างกัน ดังนี้

บ้านเรือนอาคารไม้

เรือนเครื่องผูก เป็นสิ่งปลูกสร้างในระยะแรกของชุมชนท่าแร่ มีลักษณะเป็นกระท่อมหรือกะเดี๋ยหรือตูบในภาษาล้าน ประกอบด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น อาทิ ไม้ไผ่ หล้าแฝกหรือหล้าคา เถาวัลย์ ไม้จริงเพื่อทำเสา ค้ำยัน โครงสร้างส่วนหลังคาเป็นที่นิยมปลูกสร้างในหมู่ชาวพื้นเมืองที่มีฐานะยากจน แต่สำหรับชาวเวียงจันทน์แล้ว การปลูกกระท่อมพื้นดินเป็นที่นิยมโดยทั่วไปจนเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในหมู่ครอบครัวเกษตรกรรมตามชนบททั่วไป ก่อนที่จะมีการพัฒนาขึ้นเป็นเรือนเครื่องสับในระยะต่อมา

เรือนเครื่องสับ เรือนเครื่องสับหรือเรือนฝากระดาน เป็นเรือนที่สร้างด้วยไม้จริงเป็นหลัก โดยลักษณะเรือนที่นิยมในชุมชนท่าแร่เป็นเรือนพื้นถิ่นที่เรียกว่า “เรือนเกย” ในลักษณะของเรือนไม้จริงเสาไม้ฉากเป็นเสาสี่เหลี่ยม 12 - 16 ต้น ยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ 2.00 - 2.50 เมตร ชั้นบนประกอบด้วยตัวเรือนนอน เรือนเกยและชานแดดต่อจากเรือนเกยสำหรับรับลม ซึ่งมักผูกเพราะตากแดดตากฝน ภายหลังจากจึงนิยมต่อชานแดดให้ขยายกว้างกว่าเดิมและมุงหลังคาในเวลาต่อมา ลักษณะโครงสร้างหลังคาประกอบด้วยไม้แป้น ไม้ซื่อ มุงหลังคาด้วยแผ่นไม้ซ้อน ๆ กัน ซึ่งเรียกว่า “แป้นเกล็ด” หรือมุงด้วยสังกะสี

เรือนร้านค้าชั้นเดียว: เรือนร้านค้าชั้นเดียวเป็นที่นิยมของชาวท่าแร่ที่มีอาชีพค้าขายมักนิยมปลูกเรือนร้านค้า ตามริมถนนราษฎร์เจริญเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและค้าขายสินค้าไปพร้อมกัน เรือนร้านค้าเหล่านี้มีทั้งชนิดปลูกชั้นเดียวและปลูกสองชั้น พื้นเรือนอยู่ห่างจากพื้นดินเล็กน้อย คาดว่า มีวิวัฒนาการรูปแบบมาจากกระท่อมไม้ไผ่ติดพื้นดินในรุ่นแรกแต่เปลี่ยนโครงสร้างและวัสดุเป็นไม้จริง นิยมทำเป็น 3 - 5 คูหา ตามฐานะและกำลังทรัพย์ของเจ้าบ้าน ตามที่มีการสำรวจโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัตน์ วรวงศ์รัตน์ เมื่อปี พ.ศ.2541 มีดังนี้

1. บ้านเลขที่ 198 ถนนราษฎร์เจริญ (รื้อแล้ว)
2. บ้านเลขที่ 197 ถนนราษฎร์เจริญ (รื้อแล้ว)

โดยเรือนร้านค้าชั้นเดียวนิยมแบ่งพื้นที่ออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่อยู่อาศัยและส่วนที่เป็นที่วางหน้าบ้านซึ่งอาจใช้เป็นที่ขายสินค้า รับแขก นั่งเล่น ในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยอาจใช้ไม้กันเป็นห้อง ๆ เป็นที่เฉพาะสำหรับผู้ที่มิบุตรชาย บุตรสาวหลายคน หรือจัดเป็นห้องเก็บข้าวของมีค่า ซึ่งในบ้านท่าแร่ยังพอหลงเหลืออยู่บ้าง

เรือนร้านค้าสองชั้น: นอกจากลักษณะเรือนร้านค้าชั้นเดียวแล้วอาคารที่เป็นที่นิยม คือ เรือนร้านค้าสองชั้น ปัจจุบันยังคงสภาพหลายหลัง ดังนี้

1. บ้านเลขที่ 402 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองแ่ง) อาคารหลังนี้ทำเป็น 5 คูหา ประตูบานเพี้ยม มีการปรับปรุงโดยการขยายพื้นที่ใช้สอยในโก่งชั้น 2 ออกมายังเฉลียงด้านหน้าและยกพื้นให้ตัวบ้านสูงขึ้นปัจจุบันใช้เป็นที่อยู่อาศัย
2. บ้านเลขที่ 407 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองเหือง) อาคารหลังนี้ทำเป็น 5 คูหา ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามกรรมสิทธิ์ของผู้ครอบครองโดยคั่นด้วยฝาชั้นบนและล่างในคูหาที่ 3 ของตัวบ้าน ปัจจุบันใช้เป็นที่อยู่อาศัย
3. บ้านเลขที่ 499 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองเลื่อง) เป็นอาคารขนาด 3 คูหา ชั้น 2 ทำระเบียงเฉลียงสามารถเดินได้รอบตัวบ้าน

4. บ้านเลขที่ 356 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านงิ้ว) เป็นอาคารขนาด 3 คูหา จากการศึกษาของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัตน์ วราภรณ์ อาครหลังนี้เป็นเรือนร้านค้าสองชั้นหลังแรกที่มีการสร้างขึ้นในบ้านท่าแร่ เป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นเรือนแต่เดิมมิได้สร้างติดพื้นดิน แต่อยู่สูงจากพื้นดินพอสมควรประมาณ 1 เมตร ดังนั้นจึงต้องทำชั้นบันได 3 ชั้น เป็นบันไดยาวขนานหน้าเรือน แต่เมื่อมีการถมดินถนนทางเดินให้สูงขึ้นเรือนชนิดนี้จึงอยู่ติดพื้นดินไปโดยปริยาย ในปัจจุบันพื้นเรือนชั้นล่างที่มีอายุไม่พ้นบางชนิดถูกปลวกกัดกินเสียหาย เจ้าของเรือนบางแห่งมีการรื้อออกแล้วเทพื้นด้วยปูนซีเมนต์ปูทับด้วยเสื่อน้ำมันแทนพื้นไม้กระดาน ส่วนหลังคาแต่เดิมมุงด้วยแป้นเกล็ด ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสังกะสี มีการต่อเติมขยายพื้นที่ด้านหน้าเรือนและด้านหลังเรือนออกให้กว้างขวางกว่าเดิม แต่ยังรักษารูปทรงส่วนใหญ่ไว้

บ้านเรือนอาคารก่อหิน

อาคารหินเป็นอาคารสิ่งปลูกสร้างในลักษณะที่อยู่อาศัยและศาสนสถานในช่วงแรกเนื่องจากว่าบริเวณบ้านท่าแร่เป็นแหล่งของหินศิลาแลง โดยใช้ก่อเป็นฐานรากอาคารและผนังของอาคารประสานด้วยปูนพบลักษณะเพียงบ้านร้างหรือที่ชาวท่าแร่เรียกว่า “บ้านหิน” ไม่ปรากฏเลขที่ โดยบ้านหลังนี้นอกจากจะเป็นที่พักอาศัยแล้วในช่วงของการกีดกันทางศาสนายังใช้เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วย ภายหลังเกิดเหตุเพลิงไหม้ทำให้ถูกทิ้งร้างจนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากบ้านหินแล้วยังปรากฏการใช้ศิลาแลงในการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมของวัดมหาพรหมมีคาแอล หนองหารหรืออาสนวิหารอัครเทวดามีคาแอล ท่าแร่ในปัจจุบันด้วย

บ้านเรือนอาคารก่ออิฐ

ในส่วนของบ้านเรือนอาคารก่ออิฐที่พบในบ้านท่าแร่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “คฤหาสน์” เป็นอาคารที่อยู่อาศัยที่เด่นชัดแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ ในสกลนคร จากการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน และศึกษาจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการปลูกสร้างอาคารที่เป็นตึกบ่งบอกลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม 3 ประการ คือ

1. แสดงรสนิยมของเจ้าของเรือนที่ต้องการที่พักอาศัยที่โอ่โถง สว่างม แต่แตกต่างจากอาคารบ้านไม้ทั่วไป อาคารชนิดนี้เป็นรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเวียดนามที่มีฐานะดีในแถบเมืองฮานอย เมืองวินห์
2. ช่วงก่อสร้างอาคารชนิดนี้เป็นช่วงที่มีความรู้เรื่องการก่ออาคารอิฐโดยเฉพาะ ซึ่งมีใช้ช่วงพื้นเมืองที่มีความรู้เรื่องการปลูกสร้างบ้านไม้ ช่วงต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการก่ออิฐการใช้วัสดุทั้งที่มีอยู่ในพื้นบ้าน เช่น การผสมปูนให้มีความคงทนโดยใช้ยางจากเปลือกไม้ เช่น เปลือกต้นบง น้ำอ้อย หรือวัสดุจากต่างประเทศ เช่น ปูนซีเมนต์ บานพับ จึงคาดได้ว่าช่วงเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากช่างชาวฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาอยู่ในเวียดนามและลาวในยุคล่าอาณานิคม
3. ฐานะเศรษฐกิจของผู้ปลูกสร้างบ้านเรือนมั่นคง ซึ่งหมายถึงการผ่านกระบวนการประกอบอาชีพจนมีความมั่งคั่ง สามารถซื้อหาวัสดุ จ้างช่างผู้ชำนาญมาก่อสร้างเป็นเวลาแรมปี สามารถสั่งซื้อวัสดุจากต่างประเทศ โดยอาศัยความสัมพันธ์กับบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ช่วยเหลือ จนอาคารสำเร็จเป็นที่อยู่อาศัย

อาคารที่อยู่อาศัยที่ก่อด้วยอิฐสองชั้นถือว่าเป็นอาคารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอย่างเด่นชัด และเป็นอาคารที่มีฐานะทางเศรษฐกิจจะพึงมีได้เท่านั้น ทั้งนี้ เพราะวัสดุการก่อสร้างเช่น อิฐ ปูน ทราย ค่าจ้างช่างและลูกมือช่างล้วนมีราคาแพง ในด้านช่างผู้ควบคุมการก่อสร้างต้องจ้างช่างญวนซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านงานปูนมาออกแบบควบคุมงานก่อสร้างโดยเฉพาะอุปกรณ์บางชนิด เช่น บานพับเหล็ก เป็นสินค้าสั่งจากฝรั่งเศส โดยช่างญวน นครพนม หรือเมืองท่าแขก สุวรรณเขตทั้งสิ้น อาคารชนิดนี้จึงมีเทคนิคแตกต่างไปจากการสร้างที่อยู่อาศัยแบบอาคารไม้ ซึ่งช่างคนไทยหรือชาวญวนในท้องถิ่นสามารถก่อสร้างได้โดยไม่ยาก เพราะมีความชำนาญงานไม้มาเป็นเวลานาน บ้านเรือนประเภทนี้ปัจจุบันไม่ได้ใช้เป็นที่พักอาศัยและการค้าดังเช่นในอดีตด้วยเหตุผลหลายประการ นิทัศน์ เสมอพิทักษ์¹ ได้ให้ข้อมูลว่า บ้านโบราณหรือคฤหาสน์ในบ้านท่าแร่มีเก่าแก่อยู่ 5 หลัง ที่สร้างไปนานแล้ว 1 หลัง ปัจจุบันเรียกว่า ตึกหิน ส่วนอีก 4 หลังที่เหลือผู้ที่ครอบครองไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชนท่าแร่แล้ว บ้านทั้งหมดที่กล่าวมาจึงปล่อยไว้ตามสภาพ ประการหนึ่งเนื่องด้วยความทรุดโทรมของตัวอาคาร ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อผู้พักอาศัยด้วย ตามจำนวนที่ผู้วิจัยได้มีการสำรวจนั้นบ้านทั้งหมดยังคงสภาพอยู่ไม่ได้มีการรื้อถอน สอดคล้องกับการสำรวจ ในปี พ.ศ. 2541 ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัตน์ วรางค์รัตน์ ดังนี้

1. บ้านเลขที่ 280 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองเพิง) อาคารขนาด 4 คูหา และเป็นบ้านหลังแรกในกลุ่มอาคารก่ออิฐของบ้านท่าแร่ ให้เช่าเป็นร้านอาหารเวียดนาม
2. บ้านเลขที่ 269 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองเลื่องหรือเตี๋ย) อาคารขนาด 5 คูหา ปัจจุบันไม่ได้ใช้เป็นที่พักอาศัยหรือทำการค้าแล้ว
3. บ้านเลขที่ 268 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองเด) อาคารขนาด 5 คูหา เรียกอย่างหนึ่งว่า “คฤหาสน์อุดมเดชวัฒน์” ปัจจุบันไม่ได้ใช้เป็นที่พักอาศัยหรือทำการค้าแล้ว
4. บ้านเลขที่ 353 ถนนราษฎร์เจริญ (บ้านองบัง) เป็นอาคารขนาด 5 คูหา ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามกรรมสิทธิ์ของผู้ครอบครองโดยคั่นด้วยฝาชั้นบนและล่างด้านทิศตะวันตกอยู่ในช่วงคูหาที่ 2 ของตัวบ้าน ด้านทิศตะวันออกในช่วงคูหาที่ 2 ของตัวบ้าน ปัจจุบันยังคงใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นบ้านที่มีขนาดใหญ่และสูงที่สุดในบ้านท่าแร่

แนวทางในการพัฒนาและการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมในบ้านท่าแร่

บ้านท่าแร่เป็นชุมชนเดียวในจังหวัดสกลนครในปัจจุบันที่ยังคงหลงเหลือมรดกทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอาคารบ้านเรือนก่ออิฐหรือคฤหาสน์ จัดเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญของจังหวัดสกลนครในหลายด้าน อาทิ ด้านการศึกษาศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ในด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว ซึ่งควรจัดให้มีการพัฒนาที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการดึงดูดชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน

¹ สัมภาษณ์นายนิทัศน์ เสมอพิทักษ์ เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2561

1. การสร้างบรรยากาศให้บริเวณพื้นที่โดยรอบตัวอาคารให้มีความเด่นชัดและมีสภาพดั้งเดิม และการปรับปรุงพื้นที่ว่างเปล่าบริเวณรอบตัวบ้าน เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ โดยเน้นให้เห็นถึงบรรยากาศของการเข้ามาพบตัวอาคารให้เกิดความโดดเด่นปราศจากสิ่งบดบังและการต่อเติมภายในและภายนอกตัวอาคารรวมถึงมีการจัดพื้นที่ในด้านการบริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเป็นระเบียบตั้งแต่ สถานที่จอดรถ ร้านค้าจำหน่ายอาหาร สินค้าที่ระลึกและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยการจัดทำและนำใช้แผนที่การท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงบ้านโบราณในระยะใกล้ที่สะดวกต่อการเดินทางโดยเฉพาะมีความปลอดภัยเป็นหลัก

2. การสร้างสื่อความหมายของตัวอาคารเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและสื่อให้เห็นถึงความงดงามของอาคารและความหมายสำคัญ สามารถดำเนินการได้โดยการทำป้ายย่อยของอาคารหลังนั้น ๆ ให้มีความน่าสนใจหรือแสดงภาพตัดของตัวบ้านในบริเวณที่มีความสำคัญ อาทิ บ้านองเพิง มีภาพปูนปั้นที่เป็นสัญลักษณ์ในความเชื่อทางศาสนาเป็นชื่อของนักบุญและสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยใช้การสื่อความหมายดังนี้

2.2.1 ป้ายสื่อความหมาย ที่ผ่านมามีการจัดทำป้ายข้อมูลโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลตำบลท่าแร่ขึ้นมาปัจจุบันมีความชำรุดเสียหายไปหมดแล้วนำเสนอเฉพาะประวัติความเป็นมาของเจ้าของเดิมเห็นข้อมูลรายละเอียดความสำคัญของตัวอาคารได้น้อย ซึ่งป้ายสื่อความหมายนี้เองนับเป็นสิ่งสำคัญประกอบการเยี่ยมชมอาคารนั้น ๆ นอกเหนือจากการถ่ายภาพแล้วยังจะได้รับทราบความรู้ถึงที่มาที่ไปและความหมายของส่วนประกอบต่าง ๆ ของอาคารด้วย และการจัดทำป้ายสื่อความหมายต้องให้มีขนาดพอเหมาะและวัสดุ สีสันต้องสอดคล้องกับตัวอาคารด้วย

2.2.2 แผ่นพับ เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการเยี่ยมชมควรให้มีแผ่นพับที่บรรยายถึงประวัติความสำคัญของชุมชนท่าแร่และอาคารแต่ละหลังโดยมีแผนที่และผังอาคารประกอบ เป็นการแสดงเส้นทางและสิ่งที่น่าสนใจภายในชุมชนเพื่อให้ผู้สนใจหรือนักท่องเที่ยวจะเลือกตามความเหมาะสม

3. การอนุรักษ์โครงสร้างและความมั่นคงของอาคาร จากการศึกษาพบว่า บ้านเรือนหลายหลัง โดยเฉพาะในส่วนโครงสร้างพื้นชั้นล่างของอาคารมีรอยร้าวและเกิดการทรุดตัวและโครงสร้างชั้นบนหรือโครงสร้างหลังคา ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวอาคารและผู้อยู่อาศัย นอกจากนี้ยังปรากฏร่องรอยของการหลุดร่อนและแตกร้าวชำรุดของผนังรวมถึงภาพปูนปั้นเฉพาะจุดของตัวอาคาร ทั้งนี้ ต้องดำเนินการโดยการศึกษาและได้รับคำแนะนำจากวิศวกรก่อนการดำเนินการปรับปรุง เพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดและผลกระทบจากการซ่อมแซมให้น้อยที่สุด

อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดกล่าวคือ อาคารบ้านเรือนแต่ละหลังโดยเฉพาะอาคารก่ออิฐหรือคอนกรีตผู้ครอบครองไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผู้ดูแลในปัจจุบันอยู่ในฐานะผู้อยู่อาศัยหรือผู้เช่าประกอบกิจการ ดังนั้นการตัดสินใจดำเนินการพัฒนาพื้นที่ภายในบ้านจึงเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนา

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืน

การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่ดีจะสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยได้จำนวนหลายเส้นทาง อีกทั้งเพื่อเป็นการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่เข้ามาในจังหวัดสกลนคร ให้เกิดความประทับใจในการบริหารจัดการที่ดีแล้วกลับมาท่องเที่ยวอีก สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในจังหวัด เพิ่มสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สูงขึ้นในระดับประเทศ จากการศึกษาข้อมูลการวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อนำผลไปพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถอยู่ยั่งยืนและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ จังหวัดและท้องถิ่นได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนต้องมีสิ่งดึงดูดใจอะไรบางอย่างที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว และเกิดความพึงพอใจในขณะท่องเที่ยว จนเมื่อเดินทางกลับไปแล้วยังมีความต้องการมาเที่ยวซ้ำในครั้งต่อไป สิ่งดึงดูดเหล่านั้นมัก ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมให้เกิดความอยากเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น การจัดงานเทศกาลและงานมหกรรม อาหาร ความเป็นมิตรของคนท้องถิ่น และ/หรือการบริการที่ดีเลิศความพร้อมเรื่องที่พัก จากการศึกษาที่ผ่านมาโดยกลุ่มผู้วิจัย (มิ่งสรรพและคณะ, 2551) พบว่า ปัญหาด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยไม่ได้อยู่ที่เรื่องแหล่งท่องเที่ยว หากแต่อยู่ที่การจัดการห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) ซึ่งก็คือ การจัดการขั้นตอนต่าง ๆ ในการบริการที่ต้องต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านเวลา ต้นทุน และเกิดความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งผลการศึกษาชี้ชัดว่าการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องกระทำเป็นองค์รวม มีการบูรณาการกลุ่มวิสาหกิจ (Cluster) ซึ่งการจัดการห่วงโซ่อุปทานก็คือการจัดการโลจิสติกส์ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนท่าแร่ในมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ การเคลื่อนที่ทางกายภาพ (Physical Flow) การเคลื่อนที่ของสารสนเทศ (Information Flow) การเคลื่อนที่ทางการเงิน (Financial Flow) และองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1. การเคลื่อนที่ทางกายภาพ

1.1 เร่งพัฒนาถนนและเส้นทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

1.2 จัดการให้มีระบบขนส่งมวลชนที่มีมาตรฐานสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ทั้งในระดับเชื่อมต่อการระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและระดับการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

1.3 ดำเนินการด้านความปลอดภัยของการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน การรักษาความปลอดภัย สถานียขนส่ง เส้นทางท่องเที่ยว การเดินทางกรณีฉุกเฉิน นักท่องเที่ยว สามารถเดินทางท่องเที่ยวในบริเวณท่าแร่ท่าโดยขนส่งมวลชนได้อย่างมั่นใจในความปลอดภัย

1.4 เร่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคด้านโลจิสติกส์ เช่น ไฟฟ้าส่องสว่างตามถนน (โดยเฉพาะบริเวณสวนสาธารณะดอนเกิน ท่าเรือเก่า เส้นทางเลียบหนองหาร) ไฟฟ้าบริเวณทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว น้ำประปา การเก็บขยะสิ่งปฏิกูล

2. การเคลื่อนที่ของสารสนเทศ

2.1 จัดทำเว็บไซต์ที่สวยงามดึงดูดใจ มีข้อมูลครบถ้วน แจ้งข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านระบบข้อมูล Online ให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าดูได้ทุกที่ทุกเวลา

2.2 มีการประชาสัมพันธ์จุดแวะพักเที่ยวใหม่ ๆ ในบริเวณชุมชนท่าแร่ให้ทราบผ่านสื่อต่าง ๆ พร้อมจัดทำแผนที่เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวเก่า ระบุจุดเริ่มต้น และปลายทางอย่างชัดเจน ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจง่ายอย่างรวดเร็ว

2.3 จัดทำป้ายบอกทางให้ชัดเจน ภาษาเข้าใจง่าย รูปแบบมาตรฐาน จำนวนเหมาะสม เพียงพอ และจัดวางติดตั้งอย่างสวยงามเป็นระบบ

2.4 จัดตั้งกลุ่มศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว

3. การเคลื่อนที่ทางการเงิน

3.1 เพิ่มเครื่องเบิกเงินสดอัตโนมัติ (ATM) ให้มากขึ้นทั้งจำนวนและสถานที่ติดตั้ง และสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเบิกเงิน มาใช้จ่ายใช้สอยได้ตลอดเวลา

4. องค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.1 จัดให้มีการประชุมประชาคมด้านโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวทั้งภายในชุมชนและ ระหว่างชุมชนทุกเดือน จัดเวทีสร้างกระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ ทำ workshop จัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนา โลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชนท่าแร่ระยะสั้นและระยะยาว

จากการศึกษาและสังเกตในการให้ความสนใจต่ออาคารมรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยวในบ้านท่าแร่สามารถแบ่งผู้สนใจออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

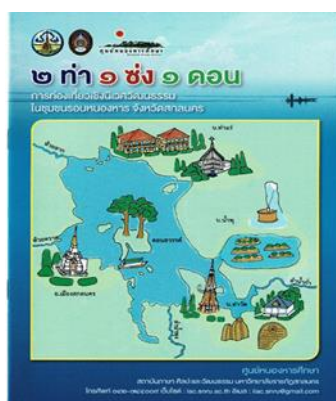
1. กลุ่มผู้สนใจทั่วไป ประกอบด้วย นักท่องเที่ยว ช่างถ่ายภาพ โดยการรับรู้ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงโปรแกรมทัวร์ของคณะทัวร์

2. กลุ่มผู้สนใจเฉพาะ ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้วิจัย อาจารย์ ครูและนักเรียน เป็นต้น เพื่อการศึกษาค้นคว้าและวิจัยประวัติชุมชนลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน เป็นต้น

เป็นที่ทราบกันดีว่า บ้านแต่ละหลังถูกใช้เป็นที่อยู่อาศัยในฐานะรโหฐานไม่เหมาะสำหรับการพลุกพล่านเนืองด้วยเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลต้องได้รับการยินยอมจากเจ้าของบ้าน ดังนั้นผู้ศึกษาได้เลือกเฉพาะบ้านที่พอจะสามารถนำเสนอโดยกำหนดตามการศึกษา อาทิ

- ตั้งอยู่ริมถนนราชภัฏเจริญ
- มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมสมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้
- เป็นจุดจำหน่ายสินค้า อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก
- เป็นที่พักโฮมสเตย์หรือเกเฮาส์หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นธุรกิจที่พักแรมในอนาคต ฯลฯ

การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ คือ เส้นทางท่องเที่ยว 2 ท่า 1 ช่ง 1 ดอน จัดทำโดย ศูนย์หนองหารศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประกอบด้วย ชุมชนบ้านท่าวัด ชุมชนบ้านท่าแร่ ชุมชนบ้านช่งน้ำพุ และชุมชนบ้านดอนสวรรค์ นับเป็นการท่องเที่ยวทางน้ำที่สามารถเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์วัฒนธรรมได้อย่างเด่นชัดอีกด้วย

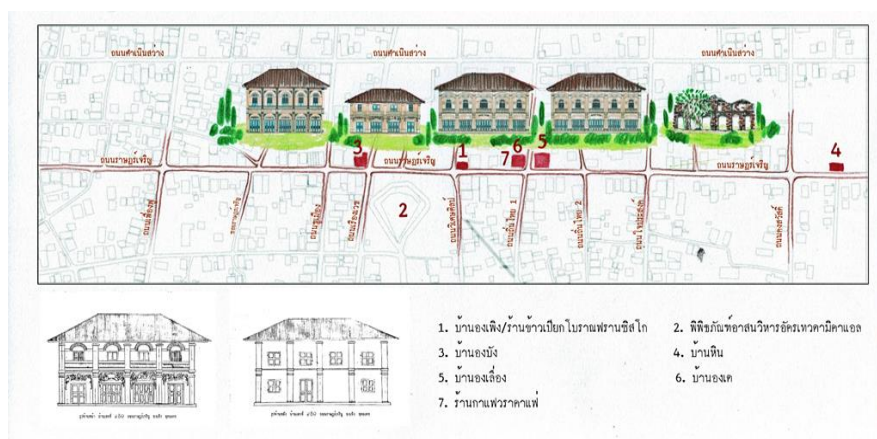

ภาพที่ 1: เอกสารประกอบการท่องเที่ยว 2 ท่า 1 ช่ง 1 ดอน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในชุมชนรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร เป็นตัวอย่างแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

ที่มา : ผู้วิจัย

วิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่

เป็นที่ทราบกันดีว่าการให้ความสนใจของแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ผู้วิจัยจึงขอเสนอการท่องเที่ยวบ้านโบราณโดยเฉพาะบ้านเรือนก่ออิฐหรือคฤหาสน์ในแนวถนนราษฎร์เจริญ โดยได้เลือกบ้านเลขที่ 280 ถนนราษฎร์เจริญ หรือบ้านโบราณขององเพ็ง เป็นจุดบริการข้อมูลหลักในเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่ ด้วยพิจารณาจากความพร้อมของผู้ดูแลในปัจจุบัน

ภาพที่ 2: ตำแหน่งอาคารก่ออิฐที่น่าสนใจในชุมชนท่าแร่และเส้นทางการเที่ยวชมมรดกทางสถาปัตยกรรมในชุมชนท่าแร่ริมถนนราษฎร์เจริญ

ที่มา : ดัดแปลงจาก พิมพ์อมร นิยมคำ (2560) และปรกรณ์ พัฒนานุโรจน์ (2561)

ภาพที่ 3: ตำแหน่งสถานที่ที่น่าสนใจในชุมชนท่าแร่เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 แสดงถึงสถานที่ที่น่าสนใจเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่ ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวนี้ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ความสำคัญกับความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่ออาคารที่ยังมีผู้อาศัยให้น้อยที่สุด โดยสามารถเดินเท้าหรือการปั่นจักรยานตลอดถนนราษฎร์เจริญที่ได้รับการออกแบบให้เป็นถนนตัดตรงและเป็นถนนเศรษฐกิจของชุมชนท่าแร่ ในอดีตการเที่ยวชมอาคารบ้านเรือนเก่าในชุมชนบ้านท่าแร่จึงต้องเริ่มต้นที่ถนนสภาพในด้านทิศตะวันตกจรดถนนกระจำแง้งในด้านทิศตะวันออกเป็นระยะทาง 2.5 กิโลเมตร อย่างไรก็ตามเพื่อให้ระยะทางกระชับและสั้นลงจึงนำเสนอเส้นทางเที่ยวชมบ้านโบราณและสถานที่ที่น่าสนใจรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ร้านจำหน่ายสินค้า อาหาร ของที่ระลึก ในระยะทางที่เป็นไปได้ โดยเริ่มจากถนนคองสวัสดิ์ด้านทิศตะวันตกมาจรดถนนเฟื่องฟ้าด้านทิศตะวันออก ซึ่งสามารถเลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนดำเนินสว่างก่อนตัดตรงลงสู่หนองหาร แหล่งธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนท่าแร่อีกด้วย

เส้นทางการท่องเที่ยวชมชุมชนบ้านท่าแร่ที่น่าสนใจมาแล้วนั้น นอกจากถนนราษฎร์เจริญจะมีบ้านเรือนอาคารก่ออิฐโดยผู้ถือกรรมสิทธิ์ในการครอบครองยังคงมีการสงวนรักษาและอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่ชุมชนท่าแร่สืบไปแล้วยังเป็นที่ตั้งของบ้านไม้ที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนท่าแร่

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาเห็นได้ว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมทางกายภาพของอาคารก่ออิฐในชุมชนบ้านท่าแร่ นั้นถือเป็นรูปแบบการก่อสร้างฝีมือเชิงช่างชาวเวียดนาม ที่ได้นำเอาแบบแผนรูปแบบรวมถึงองค์ประกอบสถาปัตยกรรมจากรูปแบบอาณานิคมฝรั่งเศส มาใช้ในการก่อสร้างอาคาร สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องเรือนพักอาศัยชาวไทย-เวียดนาม บ้านท่าแร่สกลนคร (สุรัตน์ วรางค์รัตน์, 2542) และงานวิจัยของ บัณฑิต จุลาสัยและคณะเรื่องมรดกวัฒนธรรมไทย-ลาว สองฝั่งโขง: สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก (2557) ในส่วนของมรดกทางสถาปัตยกรรมของอาคารก่ออิฐด้านลวดลายตกแต่งอาคาร ได้ศึกษาแนวคิดของ จอร์จ เฟอูกุสัน (2556) ในเรื่องเครื่องหมายและสัญลักษณ์ในคริสต์ศิลปะมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องลวดลายปูนปั้นรูปกระรอกใต้ถุนถ้ำ แม่น้ำกวางหาอาหารให้ลูกและยังประดับตัวอักษรชื่อนักบุญประจำวันเกิดของเจ้าของบ้าน (ภาพที่ 4) ที่ปรากฏในบ้านขององเพ็ง อุดมเดช

นอกจากนี้ยังได้นำกฎบัตรเบอร์รา ปี พ.ศ. 2556 มาใช้ประกอบในด้านการประเมินคุณค่าและความสำคัญของอาคาร ทั้ง 5 ด้าน แต่ในงานวิจัยผู้วิจัยเลือกประยุกต์ผลมาเพียง 3 ด้านในการวิเคราะห์ คือ 1. คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม 2. คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์และความงาม และ 3. คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวพบว่าศักยภาพของชุมชนนั้นสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น มีจุดชมวิวที่ทะเลสาบน้ำหนองหารที่สวยงาม ภายในหมู่บ้านมีบ้านโบราณที่เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากเวียดนามผสมกับฝรั่งเศส และยังมีองค์ประกอบของชุมชนที่ยังคงหลงเหลืออยู่ สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน เช่น การวางผังเมืองของชุมชนที่มีการออกแบบเป็นตารางหมากรุก โบสถ์อาสนวิหารเทวดามิคาแอลที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ทำให้ผู้คนรู้จักและสนใจชุมชนบ้านท่าแร่มากขึ้นก็คือ ประเพณีแห่ดาว ซึ่งองค์ประกอบทั้งหลายเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าและเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อชุมชนทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการรับรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางสถาปัตยกรรมนั้นยังคงไม่ชัดเจน ยังขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์รักษาระหว่างเจ้าของบ้านและหน่วยงานจากรัฐ ขาดระเบียบและข้อบังคับซึ่งหน่วยงานจากรัฐไม่สามารถเข้ามาควบคุมหรือจัดการได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากบ้านโบราณยังคงมีเจ้าของที่ถือกรรมสิทธิ์อยู่ และบางหลังมีการอยู่อาศัยยากต่อการเข้าไปจัดการและอนุรักษ์ไว้ สีสันของบ้านโบราณที่มีผู้อยู่อาศัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งขัดแย้งกับบ้านโบราณหลังอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการอนุรักษ์อาคารก่ออิฐที่ได้รับอิทธิพลจากอาณานิคมฝรั่งเศสในชุมชนบ้านท่าแร่ จังหวัดสกลนครของ ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์ (2561) ที่ได้อธิบายไว้ว่าสำหรับแนวทางในการอนุรักษ์อาคารก่ออิฐจำนวน 4 หลัง ควรใช้แนวทางในการเสริมความแข็งแรงของโครงสร้าง ซ่อมแซมเฉพาะส่วนที่ชำรุด และควรปรับเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยโดยไม่ทำลายคุณค่าของอาคาร เนื่องจากผู้อยู่อาศัยมีการปรับปรุงและทาสีบ้านใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ขอเสนอแนะดังนี้ 1. รูปแบบของลวดลายควรสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ลวดลายทางธรรมชาติ ลวดลายเถาวัลย์ ลวดลายดวงดาว เป็นต้น โทนสี ควรมีการคุมโทน และใช้โทนสีที่ใกล้เคียงกับสีธรรมชาติของวัสดุ เช่น สีน้ำตาลของไม้ สีส้มของอิฐอมฤ สีเทาของปูนซีเมนต์ สีเหลืองครีมของเปลือกไข่ สีเขียวของใบไม้ หรือสีฟ้าของท้องฟ้า เป็นต้น การวางผังชุมชนเป็นตารางหมากรุกนั้นทำให้ชุมชนดูสวยงามมีระเบียบแต่ยังมีปัญหาเรื่องของการสัญจรของคนในชุมชนเนื่องจากการวางผังชุมชนเป็นตารางหมากรุกทำให้มีสี่แยกในชุมชน

หลายสี่แยก อีกทั้งไม่มีสัญญาณไฟหรือสัญลักษณ์ใดใดเพื่อเตือนให้ระมัดระวัง ผู้ที่เข้ามาเที่ยวชมในชุมชนที่ไม่ชำนาญเส้นทางเข้ามาทำให้เกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง ในส่วนของวัฒนธรรมประเพณีนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและอีกหลายสาเหตุ ซึ่งล้วนมีผลทำให้มรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนถูกลดคุณค่าและความสำคัญลงไป

ภาพที่ 4: ลวดลายปูนปั้นรูปประดับตัวอักษรชื่อนักบุญประจำวันเกิดของเจ้าของบ้าน
ที่มา : ผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากชุมชนท่าแร่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์การท่องเที่ยว จึงมีความพร้อมทางด้านการท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง และควรมีการดำเนินการจัดการแบ่งประเภทเส้นทางต่างๆ เช่น เส้นทางจักรยาน เส้นทางรถยนต์ และเส้นทางเดิน โดยแบ่งตามผู้รับผิดชอบ ดังนี้ ชุมชน 1. ควรหาคณะทำงานผู้ที่จะทำหน้าที่รับผิดชอบงานพัฒนาเส้นทางต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วเพื่อการท่องเที่ยวและเป็นผู้ให้บริการนำเที่ยวได้ 2. ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และป้ายข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนท่าแร่ และประชาสัมพันธ์ผ่าน ช่องทางต่างๆ ได้แก่ facebook สื่อวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์นิตยสารการท่องเที่ยว เป็นต้น 3. จัดหาสถานที่ในการบริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันชุมชนท่าแร่ยังไม่มีศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารหรือจุดประชาสัมพันธ์ 4. จัดหาจักรยานเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มนักปั่นจักรยานและมีความต้องการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว โดยขอสนับสนุนจาก กองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรมจังหวัด กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และเทศบาลตำบลท่าแร่ 5. ส่งเสริมความเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นและ ประชาชนในชุมชนเพื่อที่จะสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ซึ่งหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องให้ ความสนใจการบริการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อรักษา สภาพแวดล้อมให้มีความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

References

- Chulasai, B. et al. (2014). mōradok watthanatham Thai - Lāo sōng fang khōng ; sathāpattayakam thī dai rap ‘itthiphon tawantok [Mekong Riverside Cultural Heritages of Thailand-Laos: Architecture with Western]. Bangkok: Research Fund.
- Ferguson, G. (2013). khruāngmāi lāe sanyalak nai khrittasinlapa [Signs & symbols in Christian art] (Kwanwadee Makaraphirom, Translation). Bangkok: Amarin Printing.
- ICOMOS. (2013). The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance. The Burra Charter, 2013 (Burra Charter).
- Kaosaard, M. (2007). kān banyaī rūāng lōchittik samrap kān thōngthīa khōng prathēt Yīpun [Study supply-chain-management-logistics in Japan:]. Social Research Institute, CMU.
- Lewis, N. & Donald, B. (2009). A new rubric for “creative city” potential in Canada’s Smaller Communities. Urban Studies. 47 (1), p.29-54.
- Lunch, K. (1960). Image of the City. Cambridge: MIT Press.
- Niyomkar, P. (2017). Tha Rae Community, Sakhon Nakorn Province approaches to Sustainable Cultural Landscape Management. Doctor of Philosophy, Silapakorn University.
- Panin, O. (1996). bān lāe mubān phūnthin [House and Vernacular village]. Bangkok: Thammasat Printing house.
- Pattananurot, P. (2018). kān ‘anurak ‘ākhañ kō ‘it thī dai rap ‘itthiphon chāk ‘ānānikhom Farangset nai chumchon bān thā rāe chāngwat sakon nakhōn. [Conservation of Brick Buildings Influenced by French Colonies in Ban Tha Rae Community of Sakon Nakhon Province]. Journal of the Faculty of Architecture King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. 26 (10).
- Pimonsathean, Y. (2013). praden wikrit rūāng kān ‘anurak chumchon prawattisāt nai mūāng samrap prathēt Thai [Critical Issues on the Conservation of Historic Urban Community for Thailand]. NAJUA: History of Architecture and Thai Architecture. 8 (9),101-119.

- Tha Rae sub-district municipality. (2016). Development plan for 2017-2019. Sakon Nakhon Tha Rae sub-district municipality
- The 125th Anniversary Book of Tha Rae. (2009).published for the 125th anniversary of the founding of the Tha Rae Catholic Community in 2009
- Warangrat, S. (1999). ruan phak 'asai chao Thai - Wiatnam ban tha rae Sakolnakorn . Sakolnakorn [Thai-Vietnamese residential house, Ban Tha Rae, Sakon Nakhon. Sakon Nakhon]. Art and Culture Center of Sakon Nakhon Rajabhat University.